

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

Introducerea votului obligatoriu în România este justificată

Votul obligatoriu - aspecte generale

Votul obligatoriu poate fi definit ca obligația legală a cetățenilor de a se prezenta la urne sau de a vota. Absența de la vot trebuie justificată de cele mai multe ori, iar absența nejustificată poate atrage sancțiuni ca amenzi sau decăderea din unele drepturi cetățenești. Această măsură a fost introdusă pentru prima oară în Belgia în 1892 și se aplică astăzi în 19 țări, prezentate mai jos în acest document.

Deși votul nu era obligatoriu din punct de vedere legal în niciuna din țările din blocul comunist, toți cetățenii erau obligați indirect să se prezinte la urne pentru a confirma candidații partidelor. Această formă de vot obligatoriu se regăsește și astăzi în țări cu regimuri nedemocratice cum sunt Cuba, Coreea de Nord, Turkmenistan.

Sub sintagma *vot obligatoriu* sunt descrise o serie de practici instituționale care urmăresc să impună un cost pentru neparticiparea la vot a cetățenilor. Totuși, *votul obligatoriu* este din anumite puncte de vedere o expresie căreia îi lipsește acuratețea. Spre deosebire de democrația de tip atenic în care votul se exprima în public sau de exercitare a mandatului reprezentativ de către aleșii în diferite instituții prin vot deschis, votul secret pentru alegerea candidaților sau manifestarea opțiunii în cadrul unui referendum a devenit o practică universală atât în democrațiile avansate, cât și în țările în care organizarea procesului de vot este una de fațadă.¹ Astfel, ceea ce poate fi prevăzut sub amenințarea unei sancțiuni este prezența la secția de votare, luarea în evidență, primirea buletinului de vot și introducerea acestuia în urna de votare. De asemenea, pentru a oferi o posibilitate de a-și exercita dreptul chiar și în absența unor opțiuni de vot viabile pentru respectiva persoană, este posibilă existența opțiunii votului în alb, sau a votului pentru niciunul dintre candidații prezenți pe buletin, sau

¹ Peter Selb and Romain Lachat "The more, the better? Counterfactual evidence on the effect of compulsory voting on the consistency of party choice" *European Journal of Political Research*, Volume 48 Issue 5 (2009), 573 – 597.

chiar împotriva tuturor candidaților prezenți pe buletinul de vot. Pe de altă parte, în cazul existenței votului electronic, programul de vot poate fi construit de așa natură încât să permită doar manifestarea unor opțiuni valide.

Conform literaturii de specialitate, există trei modalități diferite de a transforma participarea la vot într-un act cvasi-obligatoriu: constituționalizarea (obligatoriu este prevăzut în Constituție), impunerea de sancțiuni formale și impunerea de sancțiuni informale (în general se prevede ca votantul să ofere o motivație (scrisă în general) cu privire la motivele care l-au împiedicat să voteze, aceasta fiind condiția minimă pentru evitarea sancțiunilor suplimentare..

Conform unuia dintre cei mai respectați teoreticieni ai democrației, Arendt Lijphart, votul obligatoriu poate fi considerat drept o extindere naturală a sufragiului universal, aceasta fiind în primul rând o problemă morală și doar în secundar una politică.² În schimb, persoanele care se declară împotriva oricărei forme de constrângere cu privire la actul de vot, argumentează că în ciuda importanței prezenței la vot, principiul libertății personale este mult mai important. Dreptul de a fi reprezentat nu implică obligația de a-ți alege reprezentanții prin vot. De altfel, ca și în cazul tipului de sistem electoral, este clar admisibilitatea sau nu a votului obligatoriu depinde de ce principii fundamentale sunt considerate cele mai importante, în special raportul dintre libertățile și obligațiile cetățenești.

În unele țări ca Australia sau Belgia absența de la vot este pedepsită prin amenzi sau sancțiuni administrative. În alte țări ca Argentina, Grecia sau Brazilia, absența de la vot nu este sancționată sau sancțiunea nu se aplică.

Exemplul cel mai cunoscut este cel al Belgiei. Un alegător care nu se prezintă la vot riscă sancțiuni. Absența la vot reprezintă o infracțiune, care, fără scuză valabilă, poate fi pedepsită cu o sancțiune penală – amendă de la 25 la 50 de Euro prima oară și de 125 de Euro în caz de recidivă. Pe lângă sancțiunea penală, infracțiunea poate fi pedepsită și prin măsuri administrative. Astfel, o persoană care a absentat de la vot de patru ori în 15 ani poate fi eliminată de pe listele electorale pentru zece ani și nu poate primi în această perioadă nicio nominalizare, promoție sau distincție din partea unei autorități publice.

În Australia, amenda în caz de absență este foarte scăzută iar neparticiparea la vot este ușor de justificat. Cu toate acestea, măsura de vot obligatoriu determină o rată de participare la fel de ridicată ca și în țări în care sancțiunile sunt mai dure. Din 1925, anul când a fost introdus votul obligatoriu în Australia, rata neparticipării la vot a fost redusă cu 80%.

² Arendt Lijphart, "Unequal Participation: Democracy's Unresolved Dilemma". *The American Political Science Review*, vol. 91, no. 1 (1997), 11.

Statistici privind votul obligatoriu

Conform clasificării propusă de Institutul Internațional pentru Asistență Electorală și Democratizare, IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance)³, una din cele mai importante organizații din domeniu, sancțiunile aplicate în cazul votului obligatoriu pot fi clasificate în cinci categorii:

1. *Justificarea absenței de la vot;*
2. *Amenda;*
3. *Posibilitate condamnării penale;*
4. *Limitarea unor drepturi și libertăți civile.* Absența de la vot poate fi pedepsită prin limitarea unor drepturi și libertăți civile, atât în legătură cu dreptul de vot, cât și de altă natură. Aceste sancțiuni pot varia de la eliminarea de pe listele electorale cu posibilitatea de reintroducere în urma unei cereri (Singapore), la pierderea dreptului de vot în cazul unui număr de absențe de la vot, consecutiv sau într-o anumită perioadă (în Belgia se pierde dreptul de a vota în cazul în care cetățeanul cu drept de vot nu-și exercită votul măcar de patru ori într-o perioadă de 15 ani) și până la condiționarea obținerii salariului de prezentarea dovezii că a votat (Bolivia).
5. *Sancțiuni informale.* Dincolo de tipurile de sancțiuni deja enumerate, absența de la vot poate fi sancționată printr-o serie de măsuri informale care pot afecta stimulentele persoanelor cu drept de vot. În Italia, în timp ce nu există nicio sancțiune formală pentru absența de la vot, aceasta ducea la o creștere a dificultății accesării unor servicii sociale precum grădinița.

Tabel 4. Țări în care există diferite forme de vot obligatoriu⁴

Țara	Tipul de sancțiuni	Pus în aplicare	Anul introducerii	Prevăzut în Constituție?	Comentarii
Argentina	1, 2, 4	Da	1912	Da (Art. 37)	-
Australia	1, 2	Da	1924	Nu	-
Belgia	1, 2, 4, 5	Da	1919 (pentru bărbați)	Da (Art. 62)	Pentru femei din 1949
Bolivia	4	Nu	1952	Da (Art. 219)	Se aplică de la 18 ani pentru persoanele căsătorite și 21 de ani pentru cele necăsătorite
Brazilia	2	Da	1932	Nu	Nu se aplică persoanelor analfabete și celor peste 70 de ani. Persoanele care execută serviciu militar nu pot vota
Chile	1, 2, 3	Da	1925(?)	Da (Art. 15)	-
Republica Democratică	N/A	N/A	N/A		
Costa Rica	Nu exista	Nu	N/A	Nu	-
Cipru	1, 2	Da	1960	Da	-

³ http://www.idea.int/vt/compulsory_voting.cfm.

⁴ http://www.idea.int/vt/compulsory_voting.cfm.

Republica Dominicană	Nu exista	Nu	1966	Da (Art. 88)	Începând cu 18 ani, indiferent de vârstă pentru persoanele căsătorite. Militarii și membrii poliției naționale nu pot vota
Ecuador	2	Da	1936	Da (Art. 88)	Obligatoriu doar pentru persoanele alfabetizate între 18 și 65 de ani
Egipt	1, 2, 3	Nu	1956	Nu	
Fiji	1, 2, 3	Da	1990	Da (Art. 56)	
Gabon	N/A	Nu	N/A	Da (Art. 62)	-
Grecia	1, 5	Da	1929	Da (Art. 51)	-
Guatemala	Nu exista	Nu	1965	Da (Art. 136)	Militarii nu pot vota
Honduras	Nu exista	Nu	1894	Da (Art. 5)	-
Liban	N/A	N/A	N/A		Obligatoriu pentru bărbați începând cu 21 de ani, autorizat pentru femeile de 21 de ani cu cel puțin educație elementară. Militarii nu pot vota
Liechtenstein	1, 2	Da	N/A		-
Luxemburg	1, 2	Da	1919	Nu	Opțional pentru cei peste 70 de ani
Mexic	Nu exista / 5	Nu	1917	Da (Art.36)	-
Nauru	1, 2	Da	1965	Nu	-
Panama	N/A	N/A	1928	Da (Art. 129)	-
Paraguay	2	Nu	1967	Da (Art. 118)	Opțional pentru cei peste 75 de ani
Peru	2, 4	Da	1933	Da (Art. 31)	Opțional pentru cei peste 75 de ani
Filipine	Nu exista	Nu	În practică între 1972-1986 prin legea marțială		-
Spania	N/A	Nu	Aplicat între 1907 și 1923		-
Singapore	4	Da	1958	Nu	eliminarea de pe listele electorale cu posibilitatea de reintroducere în urma unei cereri însoțite de o justificare
Elveția(Schaffhausen)	2	Da	1904	Da (Art. 23 (2))	Se aplică doar în cantonul Schaffhausen. În celelalte cantoane legea a fost abrogată în 1974
Tailanda	None	Nu	1997	Da (Secțiunea 68)	-

Turcia	1, 2	Da	N/A	Da (Art. 175)	-
Uruguay	2, 4	Da	1934	Da (Art. 77)	Legea a fost abrogată în 1970.
SUA (Georgia)	N/A	Nu			Menționat în constituția din 1777 a statului Georgia
Venezuela	N/A	N/A	1958	Nu	Legea a fost abrogată în 1993

Tabel 5. Țări în care au existat diferite forme de vot obligatoriu, în perioada postbelică

Austria (Tyrol)	1, 2	Da	Aplicat între 1929 și 2004		Regiunea Tyrol.
Austria (Vorarlberg)	2, 3	Da	Aplicat între 1929 și 1992		Regiunea Vorarlberg.
Austria (Styria)	N/A	Da	Aplicat între 1929 și 1992		Regiunea Styria.
Italia	5	Nu	Aplicat între 1945 și 1993		-
Olanda	-	Nu	Aplicat între 1917 și 1967		-

Participarea la vot în România

Pentru a putea discuta despre oportunitatea votului obligatoriu în România este important să cunoaștem în primul rând situația participării la vot în România. În România se organizează la fiecare scrutin peste 18.000 de secții de votare. Numărul total de alegători înscriși pe listele electorale a fost de 18.237.627 la cele mai recente alegeri, cele pentru Parlamentul European din 7 iunie 2009.

În România asistăm la o scădere constantă a ratei de participare. Prezența la urne se află pe un trend descendent îngrijorător, rata absenteismului la urne crescând de la 15%, în 1990, la 60%, în 2008.

Tabelul 1. Evoluția prezenței la urne în România la alegerile parlamentare

Anul Alegerilor	Prezența la Vot	Diferența față de primele alegeri
1990	86,18	
1992	76,29	-9,89
1996	76,01	-10,17
2000	65,31	-20,87
2004	58,50	-27,68

2008	39,20	-46,98
------	-------	--------

Tabelul 2. Evoluția prezenței la urne în România prezidențiale (turul II)

Anul Alegerilor	Prezența la vot	Diferența față de primele alegeri
1992	73,23	
1996	75,90	+ 3,67
2000	57,50	-18,4
2004	55,20	-20,7

Tabelul 3. Evoluția prezenței la urne în România la referendumuri

Anul Alegerilor	Prezența la vot	Diferența față de primele alegeri
1992	67	
2003	57,70	-2,30
2007	44,45	-22,55
2007	27,51	-39,49

Unul dintre efectele indirecte ale scăderii prezenței la vot se leagă de schimbarea tacticii de campanie a partidelor politice din România. Una dintre cele mai dăunătoare practici din punct de vedere al calității democrației se leagă de practica cumpărării directe de voturi. Începând cu 2004, semnalele legate de folosirea pe scară largă a mitei electorale au devenit din ce în ce mai îngrijorătoare. Acolo unde câteva sute de voturi pot face diferența, respectiv în cazul alegerilor locale pentru funcția de primar, în special, în comune și orașe mici, cumpărarea de voturi reprezenta o modalitate foarte eficientă de a obține victoria electorală. Odată cu răspândirea telefoanelor mobile cu cameră digitală, verificarea de către *cumpărător* a votului a devenit extrem de facilă. Prin creșterea prezenței la vot, capacitatea partidelor politice de a influența semnificativ rezultatul alegerilor prin cumpărarea de voturi va scădea semnificativ și implicit răspândirea acestei practici.

Scăderea prezenței la urne este corelată, conform mai multor autori⁵, cu un alt trend îngrijorător care afectează calitatea democrației, scăderea procentului din populație care este membră a unei formațiuni politice. Acest trend, combinat cu o atitudine din ce în ce mai critică față de politicieni și instituțiile

⁵ Krister Lundell, "Partisanship and Political Support: The Impact of Compulsory Voting," Paper prepared for the Workshop on Compulsory Voting Principles and Practice, ECPR Joint Sessions of Workshops, (Helsinki, 7-12 May 2007), 6.

politice, precum și lipsa de încredere a modalității de conducere a afacerilor publice prin intermediul partidelor conduce la delegitimarea instituțiilor care reprezintă pilonii democrațiilor moderne.

În afară de dezideratul creșterii prezenței efective la vot, se pune problema dacă votul obligatoriu reușește să atingă dezideratul mai larg în cadrul căruia se manifestă, și anume să influențeze în mod pozitiv și alte aspecte ale participării politice, precum identificarea cu anumite partide politice sau înscrierea într-un partid politic. Conform unei cercetări sociologice în care au fost analizate comparativ efectele votului obligatoriu asupra afilierii politice și încrederii în partidele politice⁶, există o corelație pozitivă între introducerea votului obligatoriu și niveluri mai ridicate de identificare și afiliere politică. Totuși, în cazul Austriei, unde două dintre cele șapte provincii a funcționat votul obligatoriu, nu există o diferență semnificativă între provincii cu privire la aceste aspecte.

Surse în limba română

- http://www.idebate.org/wiki_ro/index.php/Votul_obligatoriu_ar_trebui_introdus_in_Romania
- <http://www.conferintelecivice.ro/programul-conferintelor/votul-ar-trebui-sa-fie-obligatoriu.html>
- <http://www.apd.ro/comunicat.php?id=211>
- <http://www.europafm.ro/stiri/dosare/interne/tableta-politica/sa-ne-gandim-la-vot-obligatoriu-si-in-romania.html>
- <http://www.votulobligatoriu.ro>
- <http://www.mediafax.ro/politic/aproximativ-18-milioane-de-cetateni-cu-drept-de-vot-sunt-asteptati-la-urne-pe-30-noiembrie-3564778>
- http://www.ideiindialog.ro/articol_965/votul_obligatoriu_si_istoria_posibila.html
- <http://www.dilemaveche.ro/index.php?nr=278&cmd=articol&id=10802>
- <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/Politica/112604/Prezenta-la-vot-la-alegerile-parlamentare-a-scazut-constant-in-ultimii-18-ani.html>

Surse în limba engleză:

- http://en.wikipedia.org/wiki/Compulsory_voting
- http://www.idea.int/vt/compulsory_voting.cfm
- http://www.australianreview.net/journal/v6/n1/louth_hill.pdf
- <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/politics/article576085.ece>
- <http://www.electoral-reform.org.uk/article.php?id=46>

⁶ Datele din Barometrul Social European (European Social Survey). Vezi la www.europeansocialsurvey.org.